

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

De minister van Justitie
Dr. E.M.H. Hirsch Ballin
D.t.v. mw. Y.P.E. Roijers
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

datum 17 september 2009
van Ontwikkeling
contactpersoon mr. R.H. Kroon
doorkiesnummer 070 - 361 9814
faxnummer 070 - 361 9746
e-mail r.kroon@rechtspraak.nl
kamernummer K3.28
ons kenmerk UIT 504 ONTW / RK
bijlage(n) 1
onderwerp Uitvoering competentiewijziging kanton-civiel

t (070) 361 97 23
f (070) 361 97 15
www.rechtspraak.nl

Geachte heer Hirsch Ballin,

Onlangs heeft u het wetsvoorstel Evaluatiewet modernisering rechterlijke organisatie (het 'wetsvoorstel') bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakt (32021). Hiervan maakt deel uit de verruiming van de competentie van de kantonrechter en de afschaffing van de verplichting voor rechtbanken om een aparte sector kanton te hebben (de 'competentiewijziging'). Zoals eerder in het advies¹ over het wetsvoorstel is aangegeven, kan de voorgestelde competentiewijziging op instemming van de Raad voor de rechtspraak (de 'Raad') rekenen. De voordelen ervan zijn al eerder verwoord door de door de Raad ingestelde Adviescommissie verbreding kantonrechtspraak en differentiatie werkstromen (Commissie-Hofhuis). De burger zal in meer zaken zelf de keuze kunnen maken of hij gebruik wil maken van procesvertegenwoordiging, waarmee de toegang tot de rechter wordt verbeterd. Tevens maakt de voorgestelde wetswijziging het mogelijk om door verdergaande toepassing van differentiatie van zaaksbehandeling de burger meer te bedienen in zijn behoefte aan een behandeling die beter aansluit bij het belang en de complexiteit van een zaak. De Rechtspraak zal hiermee beter in staat zijn om maatwerk te bieden. Het wetsvoorstel past wat dit betreft ook goed in de ambities van de Rechtspraak zoals neergelegd in de Agenda van de Rechtspraak 2008-2011 en verruimt de mogelijkheden om deze ambities verder te concretiseren.

Vooropgesteld moet worden dat rechtbanken op basis van onder meer het lokale zaaksaanbod hun eigen keuzes maken met betrekking tot de consequenties die zij aan de nieuwe wetgeving verbinden. Zij verschillen bijvoorbeeld aanzienlijk waar het gaat om het volume aan zaken en de omvang van betrokken sectoren. Daarbij past niet het streven naar één model. Wel is binnen de Rechtspraak verkend aan welke landelijke randvoorwaarden de lokale uitvoering moet voldoen. In deze verkenning zijn de belangrijkste gevolgen van de competentiewijziging voor de Rechtspraak in kaart gebracht, is verkend op welke wijze gewaarborgd kan worden dat de sterke punten van zowel civiele als kantonrechtspraak behouden kunnen blijven en zijn de kansen en risico's van de competentieverruiming voor de

¹ Brief van 15 juli 2008 met kenmerk UIT 12897 JZ/PB.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 september 2009
kenmerk UIT 504 ONTW / RK
pagina 2 van 20

Rechtspraak in kaart gebracht. Hierbij doe ik u de belangrijkste bevindingen van de verkenning toekomen. Deze zullen door de gerechten worden betrokken bij de besluitvorming over de wijze waarop aan de competentiewijziging uitvoering wordt gegeven.

Sterke punten van kanton- en civiele handelsrechtspraak

De behandeling van civiele handelszaken is thans verdeeld over twee sectoren van de rechtbanken: de sector kanton en de sector civiel. Voor de zaken bij de civiele rechter is de inschakeling van een advocaat in de regel verplicht, in kantonzaken kunnen de partijen zonder advocaat procederen. De sterke punten van kanton- en civiele rechtspraak kunnen niet los worden gezien van de aard van de zaken en de omvang van het aantal zaken. In het algemeen gaat het bij kantonzaken veelal om zaken op het gebied van “wonen, werken en winkelen”, die zich in grote aantallen voordoen en doorgaans niet bijzonder complex zijn. Bij deze zaken zijn vaak natuurlijke personen betrokken, door wie in een groot deel van de zaken geen (inhoudelijk) verweer wordt gevoerd. In kantonzaken wordt door partijen aan een snelle en finale afdoening doorgaans een groter gewicht toegekend dan aan een uitgebreide motivering. Bij civiele handelszaken daarentegen gaat het regelmatig om complexe, principiële en specialistische zaken waarin grote belangen op het spel staan en die zich in minder grote aantallen voordoen dan kantonzaken. In een groot deel van deze zaken wordt schriftelijk verweer gevoerd, in veel gevallen gevolgd door een mondelinge behandeling. Bij deze zaken zijn vaker bedrijven dan particulieren betrokken. In civiele handelszaken wordt door partijen aan de juridische kwaliteit, de grondigheid van het feitenonderzoek en de uitvoerigheid van de motivering doorgaans een groot gewicht toegekend.

In de huidige praktijk komen in de kantonsector overigens ook zaken binnen die qua complexiteit eerder als civiele handelszaken kunnen worden getypeerd. Deze zaken kunnen verstorend werken op de werkprocessen in de kantonsector. Tegelijkertijd is een deel van de civiele handelszaken niet complex of principieel van aard, waardoor ze meer weg hebben van kantonzaken en beter volgens een met kanton vergelijkbare aanpak kunnen worden afgedaan.

De behandeling van respectievelijk kanton- en civiele zaken brengt op sommige punten een verschillende inrichting van de organisatie met zich en doet een beroep op deels vergelijkbare, deels van elkaar te onderscheiden competenties van de medewerkers. Over het algemeen worden binnen en buiten de Rechtspraak de onderstaande punten als sterke punten van kanton, respectievelijk civiele handelsrechtspraak beschouwd.²

² Door een externe klankbordgroep, waaraan is deelgenomen door CNV Rechtshulp, Consumentenbond, De Geschillencommissie, KBvG, MHP, NOvA, VIA en Verbond van Verzekeraars, is aangegeven dat het hier geschetste beeld van de sterke punten van kanton en civiel in grote lijnen wordt herkend.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 september 2009
kenmerk UIT 504 ONTW / RK
pagina 3 van 20

Kantonrechtspraak	Civiele rechtspraak
<ul style="list-style-type: none">• Productiviteit• Gericht op snelheid• Gericht op finaliteit• Toegankelijkheid• Vaardig in de mondelinge omgang met zelfprocederende partijen• Collectieve verantwoordelijkheid voor alle zaakstromen (instroom=uitstroom)• Individuele verantwoordelijkheid voor gehele traject van een zaak (kantonrechter=rolrechter)	<ul style="list-style-type: none">• Selectie van zaken• Comparitie• Gericht op schriftelijke motivering• Grondig feitenonderzoek (instructie)• Vaardig in de omgang met complexe en specialistische zaken• Vaardig in de omgang met procesvertegenwoordigers (advocaten)• Gericht op collegiale toetsing, meelesen en meervoudige behandeling• Gericht op rechtseenheid en uniformiteit• Klantgericht naar advocatuur (elektronisch roljournaal)

Momenteel wordt door de gerechten verkend op welke wijze –afhankelijk van de lokale omstandigheden en het lokale zaaksaanbod– de organisatie op de competentiewijziging kan worden ingericht. Om de respectieve sterke punten na de competentiewijziging te kunnen behouden geldt binnen de sectoren kanton en civiel als een randvoorwaarde dat kantonrechtspraak en civiele rechtspraak ook na de competentiewijziging als te onderscheiden werkstromen blijven bestaan.

Gevolgen van de competentiewijziging voor de Rechtspraak

Het meest directe gevolg van de competentiewijziging is dat een deel van de handelszaken zal verschuiven van civiel naar kanton. Het gaat om geldvorderingen met een geldelijk belang van € 5.001,- t/m € 25.000,- en zaken van consumentenkoop en geldleningen in de zin van de Wet op het consumentenkrediet. Een belangrijk gevolg van deze verschuiving is dat er meer menskracht nodig zal zijn bij kanton en minder bij civiel. De gevolgen van de competentiewijziging voor de Rechtspraak kunnen worden onderscheiden in gevolgen voor het primaire proces, personele en rechtspositionele gevolgen, gevolgen voor de opleiding, huisvesting, ICT en de financiën.

Gevolgen voor het primaire proces

De competentiewijziging zal voor het primaire proces tot gevolg hebben dat enkele sterke punten van zowel kanton- als civiele rechtspraak onder druk komen te staan. Bij kanton zullen zich meer dan thans zaken aandienen die om diverse redenen juist een op de civiele leest geschoeide behandelwijze vragen. Deze redenen kunnen zijn:

- i. complexiteit van het geschil;
- ii. complexiteit van de onderliggende feiten;
- iii. vereiste specialistische kennis; of
- iv. multidisciplinaire problematiek.

Dit kan gevolgen hebben voor de snelheid van de kantonrechtspraak omdat deze zaken verstorend kunnen werken op het proces. Andersom zullen zich bij de civiele rechter nog steeds zaken aandienen

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 september 2009
kenmerk UIT 504 ONTW / RK
pagina 4 van 20

die beter volgens de aanpak van kanton kunnen worden afgedaan. Verdergaande toepassing van differentiatie van zaaksbehandeling dan de wetwijziging meebrengt kan deze gevolgen ondervangen en met name waarborgen dat de snelheid van de kantonrechtspraak gehandhaafd blijft. Vooruitlopend op de wetwijziging wordt in de betrokken sectoren momenteel bekeken op welke wijze deze differentiatie er in de praktijk uit zou kunnen zien. Voor de goede orde wordt opgemerkt dat dit uiteraard geen gevolgen heeft voor het toepasselijke procesrecht en –reglement (en de aan- of afwezigheid van verplichte procesvertegenwoordiging) en dat het hier louter een kwestie van interne organisatie van de Rechtspraak betreft. De rechtzoekende zal er – anders dan dat hem meer maatwerk wordt geleverd – geen noemenswaardige gevolgen van ondervinden.

Gedacht wordt aan bijvoorbeeld het onderstaande model. Om dit mogelijk te maken is selectie van zaken nodig. Zaken kunnen daarbij op een geëigend moment in de procedure (bijvoorbeeld na de conclusie van antwoord) worden bekeken op de aanwezigheid van een contra-indicatie voor de toepasselijke competentie. Verstekzaken kunnen in één verstekkamer worden behandeld.

Model voor differentiatie behandeling civiele handelszaken na competentiewijziging		
Verstek	<i>1. Verstek</i>	Geen onderscheid in kanton- en civiele verstekzaken, alle verstekken in één verstekkamer.
Tegenspraak	<i>2. Kanton</i>	<u>De kantonrechter behandelt:</u> <i>Alle tot de formele competentie van de kantonrechter behorende zaken, met uitzondering van zaken met een contra-indicatie.</i> <u>Contra-indicaties zijn bijvoorbeeld:</u> <ul style="list-style-type: none">• Beroepsaansprakelijkheden• Intellectuele eigendom• Internationaal privaatrecht• Vervoerrecht• Overige zaken, niet zijnde aardzaken, die specialistische kennis vereisen• Zeer bewerkelijke, tijdrovende zaken
	<i>3. Civiel</i>	<u>De civiele rechter behandelt:</u> <i>Alle geldvorderingen > € 25.000, met uitzondering van de zaken die zich lenen voor kantonaanpak; alle vorderingen van onbepaalde waarde; alle overige zaken die niet bij de kantonrechter thuishoren.</i> <u>Contra-indicaties zijn bijvoorbeeld³:</u> <ul style="list-style-type: none">• Eenvoudige kredietverleningsgeschillen• Onbetaalde energierekeningen (incl. hennepkwekerijzaken)• (Eenvoudige) burengeschillen• Ontslag- en andere arbeidzaken van bestuurders (Boek II BW)

³ Uitgaande van bestaande wetgeving.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 september 2009
kenmerk UIT 504 ONTW / RK
pagina 5 van 20

Gevolgen voor de medewerkers

Personele gevolgen

De competentiewijziging heeft wat dit betreft met name tot gevolg dat er meer rechters en gerechtsambtenaren nodig zijn voor de behandeling van kantonzaken. Deze zullen voor een deel kunnen worden aangetrokken vanuit andere sectoren, met name de civiele sector. Naar verwachting zal echter niet iedere medewerker geschikt en/of bereid zijn om over te stappen naar kanton. Bovendien moet voor de behandeling van de resterende civiele zaken –die door de competentiewijziging gemiddeld bewerklijker worden doordat de lichtere zaken overgaan naar kanton– voldoende capaciteit en ervaring beschikbaar blijven om ze adequaat te kunnen behandelen. Binnen de Rechtspraak wordt daarom sterk rekening gehouden met de mogelijkheid dat het interne arbeidspotentieel niet toereikend is om volledig in de toenemende vraag naar menskracht bij kanton te voorzien. Om deze reden wordt ook gekeken naar mogelijke alternatieven. De noodzaak hiertoe wordt nog sterk vergroot door de vergrijzing. Het is de Raad gebleken dat het aandeel rechters dat momenteel ouder is dan zestig jaar bij kanton aanzienlijk groter is dan bij andere sectoren van de rechtbanken. Het is dan ook te verwachten dat de uitstroom als gevolg van de vergrijzing de komende jaren bij kanton groter zal zijn dan bij andere sectoren van de rechtbanken. Ook voor de gerechtshoven geldt in het algemeen de verwachting dat een toenemende vraag naar menskracht zal ontstaan; de vergrijzing is daar sterker dan bij de rechtbanken. Voor deze behoefte aan menskracht zal worden geput uit de rechtbanken, waaronder de civiele sectoren.

Rechtspositionele gevolgen

Gezien de aard en omvang van de wijziging zal in veel gevallen ten aanzien van de rechters sprake zijn van een operatie die het karakter heeft van een reorganisatie. Ten aanzien van de gerechtsambtenaren treden eveneens rechtspositionele gevolgen op. Van een reorganisatie in de zin van het ARAR is sprake bij iedere wijziging in de structuur, de omvang of de taakhoud van een dienst waaraan personele consequenties zijn verbonden. Dat is het geval indien de functie van een medewerker als gevolg van een organisatieverandering bij een andere afdeling wordt ondergebracht. Op grond van artikel 36f van het Besluit rechtspositie rechterlijke ambtenaren juncto artikel 1, lid 1 van het Besluit uitoefening rechtspositionele bevoegdheden gerechtsambtenaren en ambtenaren bureau Raad voor de rechtspraak zijn de gerechtsbesturen zelf verantwoordelijk voor het opstellen van een reorganisatieplan en voor afstemming met hun ondernemingsraad. Waar nodig zal de Raad een coördinerende rol vervullen.

Gevolgen voor de opleiding

De competentiewijziging heeft op twee manieren gevolgen voor het aspect opleiding. In de eerste plaats zullen bij de behandeling van kantonzaken meer rechters en gerechtsambtenaren nodig zijn, welke tijdig moeten worden opgeleid voor de kantonwerkwijze. In de tweede plaats zal een groot deel van de zaken die geschikt zijn voor de opleiding van nieuwe rechters van civiel (waar nu wordt opgeleid) overgaan naar kanton (waar nu niet of nauwelijks wordt opgeleid). Daarnaast biedt de competentiewijziging een kans om de opleiding van nieuwe rechters te verbeteren door beide contradictoire zaaksstromen een deel van de civiele opleiding uit te laten maken.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 september 2009
kenmerk UIT 504 ONTW / RK
pagina 6 van 20

Gevolgen voor huisvesting

Vooropgesteld wordt dat de gevolgen van de competentiewijziging voor de huisvesting niet los kunnen worden gezien van de ontwikkelingen op het terrein van de door u voorgenomen herziening van de gerechtelijke kaart. De toename van het aantal kantonzaken heeft met name gevolgen voor de nevenlocaties. In dit verband is van belang dat het wetsvoorstel niet alleen de competentie van de kantonrechter verruimt, maar ook bepalingen bevat die aan de gerechtsbesturen de vrijheid bieden om zaken op de hoofd- dan wel nevenlocatie af te doen. Het spreekt voor zich dat, indien gerechtsbesturen deze vrijheid niet hebben op het moment dat de competentiewijziging ingaat, de toenemende vraag naar kantonrechtspraak zich zal vertalen in een druk op de huisvestingscapaciteit van met name de nevenlocaties. In dat geval is niet ondenkbaar dat forse huisvestingsmutaties (bijvoorbeeld uitbreidingen) moeten worden gepleegd, waarmee hoge kosten zijn gemoeid. Daarnaast is – zoals u weet – het huidige beleid van de Rechtspraak erop gericht om het aantal locaties te verminderen. Indien het aantal nevenlocaties niet wordt vastgesteld voordat de competentiewijziging ingaat, is niet ondenkbaar dat als gevolg hiervan druk ontstaat op de huisvestingscapaciteit van deze nevenlocaties, met mogelijke huisvestingsmutaties tot gevolg.

Gevolgen voor ICT

Binnen de Rechtspraak wordt ervan uitgegaan dat op het verwachte moment van inwerkingtreding van de competentiewijziging (01-01-2011) nog met de primaire processystemen NKP en CIVIEL wordt gewerkt. Dit betekent dat aanpassingen die voortvloeien uit de competentiewijziging in deze systemen moeten worden doorgevoerd. Een ander aspect van ICT betreft het elektronisch roljournaal, dat thans bij civiel bestaat en niet bij kanton. Het elektronisch roljournaal is een kosteloze service van de Rechtspraak aan advocaten die voorkomen op het tableau, waarmee actuele inzage wordt geboden in de handelsrol van de rechtbanken⁴ en tevens digitaal stukken kunnen worden opgesteld en verzonden (zgn. B-formulieren). De Raad acht het niet wenselijk dat voor de zaken die overgaan van civiel naar kanton door de competentiewijziging het niveau van dienstverlening aan advocaten er op achteruit zou gaan. Om die reden wordt grote prioriteit gegeven aan de ontwikkeling van een elektronisch roljournaal voor kanton, dat op het moment van inwerkingtreding van de wetswijziging in ieder geval toegankelijk is voor advocaten. De voorbereidingen hiervoor zijn inmiddels gestart. Het streven is erop gericht dat in de nabije toekomst ook niet-advocaten hiertoe toegang krijgen, maar op korte termijn is dit om technische redenen niet mogelijk.

Gevolgen voor communicatie

Als gevolg van de competentiewijziging zal de groep zelfprocederenden groter worden. Dit vormt een extra prikkel voor de reeds ingezette verbeteringen op het terrein van de voorlichting aan en communicatie met burgers. De huidige website rechtspraak.nl is vrijwel geheel gericht op juristen en andere professionele gebruikers en neemt de eigen organisatie-indeling als uitgangspunt. In het kader van de uitwerking van doelstelling 'Rechtspraak in de samenleving' van de Agenda van de Rechtspraak 2008-2011 is besloten om niet de eigen organisatie-indeling maar de informatiebehoefte van de gebruiker als uitgangspunt te nemen. Hiermee wordt binnenkort een begin gemaakt middels de lancering van de website *Naar de kantonrechter* die specifiek is gericht op de gang naar de

⁴ Een zelfde service is beschikbaar voor de gerechtshoven.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 september 2009
kenmerk UIT 504 ONTW / RK
pagina 7 van 20

kantonrechter. Dit nieuwe onderdeel van rechtspraak.nl biedt niet alleen informatie aan rechtzoekenden bij de voorbereiding op hun rechtszaak, het voeren van schriftelijk verweer en het vinden van rechtshulp, maar ook een schrijfhulp die de rechtzoekende aan de hand neemt bij het opstellen van een brief aan de kantonrechter. Daarmee zal deze site niet alleen bijdragen aan het verbeteren van de publieksvoorlichting, maar ook aan het vergroten van de digitale toegankelijkheid, een andere doelstelling van de Agenda van de Rechtspraak 2008-2011.

Financiële gevolgen

Zoals in het advies van de Raad van 15 juli 2008 is aangegeven, kan de competentiewijziging –afgezien van hogere huisvestingskosten– budgettair neutraal worden uitgevoerd, voor zover geen sprake is van aanzuigende werking. De interne verkenning geeft de Raad geen aanleiding om dit uitgangspunt te wijzigen. De competentiewijziging levert in ieder geval geen besparing op, maar zorgt alleen voor een andere verdeling van de middelen over kanton en civiel. Dit wordt hieronder nader uiteengezet. Vervolgens worden de verwachte gevolgen van de competentiewijziging voor de verdeling van de middelen en de inzet van FTE's over civiel en kanton kort weergegeven. De uitgebreide doorrekening daarvan is opgenomen in de [bijlage](#).

De competentiewijziging levert geen besparing op

In de huidige systematiek van bekostiging is de vergoeding die voor een kantonzaak wordt gegeven aanmerkelijk lager dan voor een civiele zaak. Indien men uitsluitend op dit gegeven af zou gaan, zou men kunnen denken dat de competentiewijziging niet alleen tot een grotere toegankelijkheid van de rechter maar ook tot besparingen op civiele rechtspraak zou kunnen leiden. In die gedachtegang wordt echter geen rekening gehouden met een aantal belangrijke factoren:

1. *De zaken die overgaan zijn zwaarder dan de gemiddelde kantonzaak en een kwalitatief goede behandeling van het nieuwe zaaksaanbod in kanton kost aanmerkelijk meer tijd.*

De lage vergoeding die thans voor een kantonzaak wordt gegeven is gebaseerd op de zwaarte van een gemiddelde kantonzaak. Dit gemiddelde wordt in grote mate bepaald door de omstandigheid dat de meeste kantonzaken niet bijzonder bewerkelijk zijn en bij verstek worden afgedaan. Van de zaken waarin (mondeling) verweer wordt gevoerd, is bij een substantieel deel van een serieuze betwisting van het gevorderde niet of nauwelijks sprake, zodat de kantonrechter zonder nader feitenonderzoek en zonder een comparitie van partijen te gelasten op korte termijn vonnis kan wijzen. De zaken die als gevolg van de competentiewijziging over zullen gaan van civiel naar kanton zijn veel bewerkelijker dan de gemiddelde kantonzaak en worden door het enkele verschuiven niet minder bewerkelijk. Het komt in de civiele rechtspraak nauwelijks voor dat in zaken waarin de gedaagde is verschenen, geen inhoudelijk verweer wordt gevoerd. Dat geldt ook voor de zaken tussen €5.001,- en €25.000,-. Er zal bij de zaken die verschuiven dan ook veel vaker inhoudelijk verweer worden gevoerd dan bij de gemiddelde huidige kantonzaak.

Ervan uitgaande dat de verruiming van de kantonrechtspraak niet tot kwaliteitsverlies mag leiden, zal het nieuwe zaaksaanbod de kantonrechter nopen vaker dan bij het huidige zaaksaanbod feitenonderzoek te verrichten en comparities te gelasten. Ook leent het nieuwe zaaksaanbod zich minder voor de vergaande delegatie die bij het huidige zaaksaanbod gebruikelijk is (veelal tot op administratief niveau). Binnen de kantonrechtspraak zal bovendien

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 september 2009
kenmerk UIT 504 ONTW / RK
pagina 8 van 20

meer jurisprudentieoverleg moeten plaatsvinden en zullen meer deskundigheid bevorderende activiteiten ontplooid moeten worden om het nieuwe zaaksaanbod kwalitatief goed te kunnen behandelen. Dit alles kost tijd en (dus) geld, welke niet in de huidige behandel tijden en minutentarieven van de kantonrechtspraak zijn verdisconteerd.

2. *Binnen kantonrechtspraak worden thans geen rechters opgeleid. Dat zal veranderen.*
Nieuwe rechters worden momenteel met civiele handelszaken opgeleid en niet of nauwelijks met kantonzaken. In de huidige prijzen voor civiele handelszaken is dan ook een component 'opleiding' verdisconteerd, in de prijzen voor kantonzaken niet. De huidige praktijk zal veranderen. Zoals hierboven beschreven blijven er door de verschuiving van zaken bij civiel te weinig zaken over om nieuwe rechters op te leiden. Daarnaast is het opleiden met kantonzaken –als gezegd– ook een kans om de opleiding van nieuwe rechters te verrijken. In ieder geval zal ook in de prijzen voor kantonzaken een component 'opleiding' moeten worden verdisconteerd.
3. *De afschaffing van de verplichte procesvertegenwoordiging vergroot de bewerkelijkheid van de zaken die overgaan.*
Professionele rechtshulpverleners zorgen er in het algemeen voor dat een procedure ordelijker en sneller verloopt dan wanneer de procedure door de partijen zelf wordt gevoerd. Door de verschuiving van zaken van civiel naar kanton neemt voor de burger de toegang tot de rechter toe, maar neemt voor de Rechtspraak juist de gemiddelde bewerkelijkheid van deze zaken toe.
4. *De behoefte aan ervaren rechters neemt in ieder geval niet af.*
Wil kantonrechtspraak ook na de competentiewijziging snel, toegankelijkheid en efficiënt blijven, dan dienen er bij de kantonrechters vaardigheden en parate kennis aanwezig te zijn in een mate die men doorgaans eerder aantreft bij een ervaren rechter dan bij een rechter die aan het begin van zijn loopbaan staat. De zaken die bij civiel achterblijven worden gemiddeld bewerkelijker omdat de eenvoudiger zaken overgaan naar kanton. Ook voor de bij civiel achterblijvende zaken is –zoals hierboven aangegeven– juist vanwege de toegenomen bewerkelijkheid voldoende ervaring nodig. Dit betekent dat –om de kwaliteit van de rechtspraak op het huidige niveau te houden– de behoefte aan ervaren rechters bij kanton en civiel samen na de competentiewijziging per saldo in ieder geval niet zal afnemen.

Geconcludeerd kan worden dat door de wijziging van de competentie geen besparing op de kosten van civiele rechtspraak kan worden gerealiseerd. Niet alleen de gemiddelde kantonzaak wordt door de verschuiving van zaken zwaarder en bewerkelijker, maar ook de gemiddelde civiele handelszaak. De te verschuiven civiele contradictoire handelszaken worden namelijk geacht gemiddeld minder werklast met zich mee te brengen dan de huidige gemiddelde civiele contradictoire handelszaak. De behandeling van de overige zaken die overgaan van civiel naar kanton zal voor de kantonsector naar verwachting ongeveer evenveel tijd en kosten met zich brengen als die nu de civiele sector kost. Voor de bepaling van de behandel tijden⁵ voor de zaken die van civiel naar kanton verschuiven zijn – zeker voor een periode na de inwerkingtreding van de wetwijziging – de behandel tijden van civiel en niet die voor kanton maatgevend. In de doorrekening van de effecten van de competentiewijziging op de prijzen en de gemiddelde werklast wordt hiermee rekening gehouden door de civiele behandel tijden als uitgangspunt te nemen.

⁵ Onder behandel tijd wordt verstaan: behandel tijd per zaak (of Lamicietijd).

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 september 2009
kenmerk UIT 504 ONTW / RK
pagina 9 van 20

Samenvatting effecten voor middelenverdeling en inzet FTE's

Op basis van gegevens over 2008 die zijn opgevraagd bij de civiele sectoren van de rechtbanken, aangevuld met gegevens uit de landelijke onderzoeksdatabase, is geraamd dat als gevolg van de competentiewijziging van het totaal van alle handelszaken 21% zal verschuiven van handel naar kanton.⁶ In totaal zal 7% van alle zaken binnen de huidige productgroep civiel verschuiven naar de productgroep kanton. Op basis van enkele –breed gedeelde– aannames is vervolgens een gemiddelde behandeltijd berekend voor de groep te verschuiven zaken. Dit is doorgerekend naar de inzet van FTE's. In totaal is de verwachting dat het aantal rechters in de sector civiel in brede zin⁷ als gevolg van de competentiewijziging zal moeten krimpen met ongeveer 13%. De handelssector zal met circa 21% FTE rechters moeten krimpen. Voor het volume FTE gerechtsambtenaren in de handelssector is dat 18%. Alle effecten samen genomen is berekend dat, als de competentiewijziging in 2008 zou zijn ingevoerd, binnen de rechtbanken ongeveer 15 miljoen euro van de middelen voor de productgroep civiel zou moeten zijn verschoven naar kanton. Dit houdt in dat circa 10% van de middelen van de sector civiel totaal naar de kantonssector overgeheveld zullen moeten worden ten behoeve van de behandeling van de 'extra' kantonzaken. Dat komt neer op circa 19% van de middelen die met de behandeling van bodemzaken handel (inclusief insolventies) zijn gemoeid. De sector kanton krijgt er circa 15% aan middelen bij ten opzichte van de huidige situatie.⁸

Zoals gezegd is in de bijlage een uitgebreide doorrekening hiervan te vinden.

Aanzuigende werking

Als gevolg van de competentiewijziging wordt voor de betreffende zaken de drempel voor de burger om naar de rechter te stappen lager. Voorstelbaar is daarom dat er een aanzuigend effect van de competentiewijziging uitgaat. Hoewel uit de evaluatie van een eerdere competentiewijziging hiervan niet is gebleken en er ook geen concrete aanwijzingen zijn dat dit effect zal gaan optreden, houdt de Raad –mede op basis van signalen vanuit rechtshulpverlenende organisaties– wel rekening met een groei van zowel het totaal aantal zaken (a) als het aantal zaken waarin verweer wordt gevoerd (b). Ad a) Nu het mogelijk zal worden in veel meer zaken zonder advocaat een procedure te voeren, zal een partij bij de afweging van kosten en baten mogelijk vaker dan thans kiezen voor het aanvangen van een procedure.

Ad b) Nu zonder de inschakeling van een advocaat in veel meer zaken (mondeling) verweer kan worden gevoerd, zullen mogelijk in verhouding minder verstekzaken en meer contradictoire zaken worden behandeld.

Deze mogelijke effecten zijn niet verder doorgerekend maar zullen indien zij zich voordoen beide van invloed zijn op de werklast en de kosten verbonden aan de civiele rechtspraak voor de kantonrechter.

⁶ Zie de tabel in paragraaf 1 van de bijlage.

⁷ Dat wil zeggen inclusief de familiesector, zie de laatste tabel in paragraaf 2 van de bijlage.

⁸ Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de berekende middelenverschuiving de prijzen betreft die voor de rechtbanken gelden, waarin de niet door de rechtbanken gedragen overhead niet meetelt. Het betreft hier dus niet de integrale kostprijzen die de basis vormen voor de berekening van de kosten voor de Rechtspraak als geheel. Om dat effect te berekenen zou op de hier genoemde bedragen nog een opslag moeten komen van (thans) 28%.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 september 2009
kenmerk UIT 504 ONTW / RK
pagina 10 van 20

Incidentele kosten

De interne verkenning heeft daarnaast uitgewezen dat door de Rechtspraak eenmalig aanzienlijke organisatorische inspanningen (moeten) worden geleverd om de organisatie op de competentiewijziging voor te bereiden. Dit brengt incidentele kosten met zich. Het gaat onder meer om de volgende activiteiten/kosten:

- Bij de rechters en gerechtssecretarissen is sprake van tijdelijk arbeidsproductiviteitsverlies. Rechters en secretarissen moeten bijvoorbeeld worden (geworven en) opgeleid en ingewerkt voor de kantonrechtspraak, kantonrechters moeten worden opgeleid tot opleiders voor nieuwe RAIO's en RIO's en administratieve medewerkers moeten worden ingewerkt in de voor hen nieuwe primaire processystemen.
- Daarnaast zullen gerechtsbesturen veel tijd en energie steken in het reorganiseren, inclusief de mogelijk bijbehorende rechtspositionele aspecten, zoals het schrijven van een reorganisatieplan en het hieruit voortvloeiende overleg met de medezeggenschap.
- De ontwikkeling van een elektronisch roljournaal voor kantonzaken zal aanzienlijke kosten met zich brengen.

De bovenstaande incidentele kosten zullen door de Rechtspraak zelf kunnen worden gedragen. Dit geldt uiteraard niet de huisvestingsmutaties die moeten worden verricht, bijvoorbeeld indien één of meer van de hiervoor beschreven situaties zich voordoet.

Hoogachtend,

Thijs Groeneveld
lid Raad voor de rechtspraak